

Sygn. akt I NSNc 773/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Oktawian Nawrot (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Sadowski

Stanisław Michał Lesień (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa P. S.A. w B.

przeciwko T. F.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 4 października 2022 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Rejonowego w Kamiennej Górze z 28 listopada 2018 r., sygn. I Nc 1109/18,

**uchyla zaskarżony nakaz zapłaty w całości i przekazuje
sprawę Sądowi Rejonowemu w Kamiennej Górze do ponownego
rozpoznania z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 28 listopada 2018 r., I Nc 1109/18, nakazał pozwanemu T. F., aby

zapłacił powodowi P. Spółce Akcyjnej w B. z weksla kwotę 6908,66 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 5 października 2018 r. oraz kwotę 1279,50 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 1200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od dnia doręczenia nakazu albo wniósł w tym terminie zarzuty. Zaskarżony nakaz zapłaty został uznany za doręczony na adres zamieszkania pozwanego 17 stycznia 2019 r. Nadana mu również została klauzula wykonalności.

W uzasadnieniu nakazu zapłaty, sporządzonym w trybie art. 92 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 154 ze zm., dalej: „u.SN”), Sąd Rejonowy wskazał, że zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c., w brzmieniu obowiązującym w dacie wydania nakazu, sąd wydaje nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla, czeku, warrantu lub rewersu należycie wypełnionego, których prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W razie przejścia na powoda praw z weksla, z czeku, z warrantu lub z rewersu, do wydania nakazu niezbędne jest przedstawienie dokumentów do uzasadnienia roszczenia, o ile przejście tych praw na powoda nie wynika bezpośrednio z weksla, z czeku, z warrantu lub z rewersu.

Sąd wskazał, że legitymacja procesowa strony powodowej do występowania w niniejszym postępowaniu w charakterze powoda nie budziła wątpliwości. Strona powodowa załączyła do pozwu oryginał weksla, który potwierdzał istnienie zobowiązania. Poświadczona za zgodność z oryginałem przez radcę prawnego pełnomocnictwo, udzielone przez Spółkę P. S.A., potwierdzało umocowanie pełnomocnika do działania w sprawie w imieniu strony powodowej. Sąd z urzędu dokonał sprawdzenia przedłożonego weksla i stwierdził, że spełnia on wszystkie warunki, co do formy i treści, wymagane przez Prawo wekslowe, w szczególności wymienione w art. 1 Prawa wekslowego. Sąd Rejonowy wskazał, że powód nie złożył dokumentu umowy pożyczki, którą to wierzytelność zabezpieczał przedmiotowy weksel. Podkreślił przy tym, że nie mógł dokonać analizy treści stosunku podstawowego pod kątem zamieszczenia w umowie klauzul niedozwolonych stosowanych przez przedsiębiorcę wobec konsumenta. Sąd wskazał również, że dopiero po nowelizacji art. 485 § 2 k.p.c., z dniem 24 września 2021 r. ustawodawca nałożył na powoda obowiązek przedstawienia

wraz z pozwem umowy, z której wynika roszczenie zabezpieczone wekslem, wraz z deklaracją wekslową i załącznikami, w przypadku, gdy dłużnikiem jest konsument. Sąd podkreślił, że kognicja sądu w postępowaniu nakazowym jest ograniczona, z jednej strony w art. 485 k.p.c. rozróżniono przesłanki umożliwiające sądowi wydanie nakazu zapłaty oraz przesłanki obligujące sąd do jego wydania, z drugiej zaś art. 485 k.p.c. określa konieczną, a zarazem wystarczającą, treść dokumentów stanowiących podstawę do wydania nakazu zapłaty. Powód zatem nie musi udowadniać wszelkich okoliczności uzasadniających dochodzone roszczenie. Przy tak zgromadzonym materiale dowodowym prawdziwość i treść weksla nie nasuwała wątpliwości, w związku z czym Sąd wydał przedmiotowy nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym.

W dniu 21 września 2021 r. Prokurator Generalny (dalej także: „skarżący”) na podstawie art. 89 § 1 u.SN wniósł do Sądu Najwyższego za pośrednictwem Sądu Rejonowego w Kamiennej Górze skargę nadzwyczajną od prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym wydanego przez Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze z 28 listopada 2018 r., I Nc 1109/18, z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, w szczególności zasady określonej w art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, zaskarżając go w całości.

Skarżący, na zasadzie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN, zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie zasad określonych w art. 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 486 ze zm., dalej: „Konstytucja RP”), w szczególności zasady ochrony konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, wierzytelności w postaci nie spłaconej przez T. F. sumy, wynikającej z zawartej 25 listopada 2016 r. z P. S.A. w B. umowy pożyczki gotówkowej nr [...] w wysokości 6908,66 zł wraz z pozaodsetkowymi kosztami jej zawarcia w tym prowizji w wysokości 3763 zł oraz wynagrodzenia za usługę „[...]” w wysokości 1100 zł bez

właściwej weryfikacji, czy zapisy umowy w tym zakresie miały nieuczciwy charakter, a w stosunku do których, prawidłowe ustalenia doprowadziłyby do uznania, iż zawarte w nich klauzule godzą w równowagę kontraktową stron tej umowy i ustanawiają zobowiązania T. F. jako konsumenta w sposób radykalnie nieadekwatny do wzajemnych świadczeń przedsiębiorcy i ponoszonych przez niego kosztów, co skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem powoda.

Na podstawie art. 91 § 1 u.SN skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Kamiennej Górze z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny wskazał, że pozew z 25 października 2018 r. P. S.A. z siedzibą w B. wniosła o zasądzenie od T. F. w postępowaniu nakazowym kwoty 6908,66 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie równymi dwukrotności wysokości odsetek ustawowych naliczanych od 5 października 2018 r. do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Na uzasadnienie swojego roszczenia, powódka wskazała, iż przez podpisanie weksla 28 listopada 2016 r. T. F. zobowiązał się do zapłaty 4 października 2018 r. kwoty wskazanej na wekslu w wysokości 6908,66 zł. Powódka wezwała pozwanego do wykupu weksla, czego T. F. nie uczynił. Podpisany przez T. F. weksel *in blanco* był zabezpieczeniem zawartej przez niego z P. S.A. 25 listopada 2016 r. umowy pożyczki gotówkowej nr [...]. Na skutek nieregulowania rat pożyczki, weksel został wypełniony przez powódkę na kwotę 6908,66 zł. Pismem z 4 września 2018 r. P. S.A. wypowiedziała T. F. umowę pożyczki oraz wezwała go do wykupu weksla w terminie 30 dni od dnia doręczenia wezwania. Nakazem zapłaty z 28 listopada 2018 r., I Nc 1109/18, Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze orzekł zgodnie z żądaniem pozwu. Wnioskiem z 18 września 2019 r. profesjonalny pełnomocnik pozwanego wniósł o doręczenie przedmiotowego nakazu zapłaty wraz z pozwem oraz załącznikami, uchylenie postanowieniem zarządzenia o stwierdzeniu prawomocności nakazu, uchylenie postanowienia o nadanie klauzuli wykonalności oraz zasądzenie kosztów postępowania klauzulowego.

Postanowieniem z 28 stycznia 2020 r. Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze, po rozpoznaniu wniosku pełnomocnika pozwanego, odmówił doręczenia nakazu zapłaty, oddalił wniosek o uchylenie zarządzenia o stwierdzeniu prawomocności nakazu zapłaty, a także oddalił wniosek o uchylenie postanowienia o nadaniu klauzuli wykonalności nakazowi zapłaty.

Prokurator Generalny podkreślił, że składający wniosek o wniesienie skargi nadzwyczajnej dołączył do niego kopię umowy pożyczki, z której wynika, że całkowita kwota pożyczki wynosiła 5000 zł, a całkowita kwota do zapłaty 11 040 zł. Miesięczna rata opiewała na 230 zł. Pożyczka została zawarta na 4 lata (48 rat), zaś zawarta umowa miała charakter umowy o kredyt konsumencki.

Uzasadniając podstawy skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny podniósł, że wystąpienie ze skargą jest konieczne dla zapewnienia zgodności orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wynikającą z art. 2 Konstytucji RP oraz zasadą ochrony konsumentów, wynikającą z art. 76 Konstytucji RP.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

1. Skarga nadzwyczajna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia służącym eliminowaniu z obrotu wadliwych, naruszających zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości, orzeczeń sądowych dotyczących konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19). Konsekwentnie rolą przeprowadzanej przez Sąd Najwyższy kontroli nadzwyczajnej nie jest eliminowanie z obrotu wszelkich wadliwych orzeczeń, a jedynie tych, które godzą w podstawy umowy społecznej będącej fundamentem demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, a zatem dotyczą określonego kształtu relacji pomiędzy jednostką a władzą publiczną (przedmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego) lub godności upodmiotowionej jednostki (podmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego).

2. Należy mieć na uwadze, że Sąd Najwyższy dokonując na potrzeby

kontroli nadzwyczajnej interpretacji treści przywołanej w art. 89 § 1 u.SN zasady, bezpośrednio wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, uwzględnić musi wszystkie jej elementy tj.: zasadę państwa demokratycznego, zasadę państwa prawnego i zasadę państwa sprawiedliwego. Nie chodzi przy tym o proste połączenie trzech wskazanych zasad elementarnych i objętych nimi wartości, bowiem na konotację tych ostatnich wpływać będzie kontekst interpretacyjny wynikający z konieczności uwzględnienia i zapewnienia koherencji pomiędzy wartościami wynikającymi ze wszystkich trzech zasad elementarnych. Zasada demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej posiada więc oryginalną treść normatywną. Oznacza to, że jej treść *in abstracto* nie może być redukowana wyłącznie do określonej zasady elementarnej, lecz każdorazowo musi uwzględniać jej holistyczny charakter. Nie stoi to jednakże na przeszkodzie temu, że *in concreto* wnoszący skargę nadzwyczajną może wyróżnić określoną zasadę elementarną, w szczególności chronioną przez nią wartość, jednakże musi mieć na uwadze, iż na jej treść oddziałują pozostałe zasady elementarne.

3. Cel skargi nadzwyczajnej, jakim jest wyeliminowanie z obrotu wadliwego orzeczenia może zostać zrealizowany wyłącznie w przypadku zaistnienia jednej z trzech przesłanek szczególnych wskazanych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Podmiot wnoszący skargę musi więc przede wszystkim wykazać zaistnienie przynajmniej jednego z uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Zaistnienie tego rodzaju uchybienia potwierdza wadliwość zaskarżonego wyroku, a jednocześnie otwiera drogę do badania czy wadliwość ta powinna być usunięta z uwagi na naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zatem zaistnienie przesłanki szczególnej wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN nie przesądza o konieczności wyeliminowania z obrotu wadliwego orzeczenia. Wskazać w tym miejscu bowiem należy, że stabilność oraz prawomocność orzeczeń sądowych, a także kształtowanych przez nie stosunków prawnych również jest zasadą konstytucyjną, wywodzoną z prawa do sądu (art. 45 § 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), zaś odstępianie od niej powinno być podyktowane wyjątkowymi względami. Konsekwentnie stwierdzone uchybienia muszą być na tyle poważne, by wzgląd na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy

osądzonej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20). Ten punkt widzenia potwierdzał wielokrotnie Europejski Trybunał Praw Człowieka (dalej: „ETPCz”) podkreślając, że prawo do rzetelnego procesu musi być interpretowane w świetle zasady rządów prawa, będącej wspólnym dziedzictwem państw – stron Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993, nr 61, poz. 284 ze zm.). Jednym z fundamentalnych aspektów rządów prawa pozostaje zaś zasada pewności prawnej, która przewiduje wymóg, by tam, gdzie sądy ostatecznie rozstrzygnęły jakąś kwestię, ich orzeczenie – co do zasady – nie było kwestionowane (zob. np. wyroki ETPCz z: 28 października 1999 r. w sprawie *Brumărescu przeciwko Rumunii*, skarga nr 28342/95, par. 61; 24 lipca 2003 r. w sprawie *Ryabykh przeciwko Rosji*, skarga nr 52854/99, par. 52; 6 października 2011 r. w sprawie *Agrokompleks przeciwko Ukrainie*, skarga nr 23465/03, par. 148).

4. Stosownie do powyższego, przystępując do merytorycznego badania skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności ustala, czy doszło do naruszenia którejs z przesłanek szczególnych określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN i wskazanych w skardze nadzwyczajnej, a jeśli tak, to czy w celu zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej konieczne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej. A *contrario* samo naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej nie stanowi racji wystarczającej dla usunięcia z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia. Konstruując art. 89 § 1 u.SN ustawodawca posłużył się zwrotem „o ile”, który uniemożliwia realizację zasadniczego celu instrumentu jakim jest skarga nadzwyczajna, bez zaistnienia okoliczności wskazanych w przesłankach szczególnych, nawet jeśli za powyższym przemawiałyby fundamentalne racje aksjologiczne związane z istotą demokratycznego państwa prawnego.

5. Wniesienie skargi nadzwyczajnej jest dopuszczalne po wyczerpaniu dostępnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 u.SN). Ustawa przewiduje ponadto ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do jej wniesienia (art. 89 § 2 u.SN). Zgodnie z art. 494 § 2 k.p.c. (w brzmieniu z dnia wydania nakazu) nakaz zapłaty, przeciwko któremu w całości lub w części nie wniesiono skutecznie zarzutów,

ma skutki prawomocnego wyroku. Zaskarżony nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze 28 listopada 2018 r., uprawomocnił się wobec T. F. 1 lutego 2019 r., dlatego też nie przysługuje od niego żaden inny środek zaskarżenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19).

6. Przechodząc do oceny przesłanek szczególnych skargi nadzwyczajnej wskazać należy, że Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie zasad określonych w art. 76 Konstytucji RP, w postaci zasady ochrony konsumentów, użytkowników i najemców przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu, prywatności i bezpieczeństwu jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, wierzytelności w postaci nie spłaconej przez T. F. sumy, wynikającej z zawartej 25 listopada 2016 r. z P. S.A. w B. umowy pożyczki gotówkowej nr [...] w wysokości 6908,66 zł wraz z pozaodsetkowymi kosztami jej zawarcia, w tym prowizji w wysokości 3763,00 zł oraz wynagrodzenia za usługę „[...]” w wysokości 1100,00 zł bez właściwej weryfikacji, czy zapisy umowy w tym zakresie miały nieuczciwy charakter, a w stosunku do których, prawidłowe ustalenia doprowadziłyby do uznania, iż zawarte w nich klauzule godzą w równowagę kontraktową stron tej umowy i ustanawiają zobowiązania T. F. jako konsumenta w sposób radykalnie nieadekwatny do wzajemnych świadczeń przedsiębiorcy i ponoszonych przez niego kosztów, co skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem powoda.

Powyższy zarzut jest zasadny. Skarżący słusznie podniósł, że art. 76 Konstytucji RP zawiera określoną treść normatywną i może być bezpośrednio stosowany stosownie do art. 8 ust. 2 Konstytucji RP, zaś wynikający z niej obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywa na każdym organie i instytucji, której właściwość obejmuje sprawy dotyczące konsumentów, w tym na sądach. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego zgodnie z którym, art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władzę publiczną, w tym również sądy powszechne, do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten

powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne, w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (zob. wyroki TK z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17 maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09). Konstytucyjna zasada ochrony konsumenta zakłada, że konsument ma słabszą pozycję kontraktową niż przedsiębiorca, dlatego „wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (zob. wyrok TK z 11 lipca 2011 r., P 1/10). Z powyższych względów Sąd Najwyższy uznaje art. 76 Konstytucji RP za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21; 27 kwietnia 2022 r., I NSNc 234/21). Równocześnie Sąd Najwyższy, w ślad za Trybunałem Konstytucyjnym podkreślał, że umocnienie pozycji konsumenta ma na celu urzeczywistnienie zasady równorzędności pomiędzy uczestnikami obrotu gospodarczego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 30 czerwca 2021 r., I NSNc 191/21; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21; 27 kwietnia 2022 r., I NSNc 234/21).

Zakres ochrony konsumentów przewidziany w art. 76 Konstytucji RP jest uregulowany szczegółowo na poziomie ustawowym. Na podstawie art. 9 Konstytucji RP, dla wyznaczenia standardów tej ochrony mają także zastosowanie przepisy Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz.UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP należy oceniać z uwzględnieniem zasad i wymagań prawa unijnego, z uwagi na zakres implementowania regulacji unijnych dotyczących prawa konsumenckiego do krajowego porządku prawnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21 wraz z powołanym tam orzecznictwem).

Szczególne znaczenie dla ochrony konsumentów ma Dyrektywa Rady nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U.UE L 1993, poz. 95, s. 29, dalej: „Dyrektywa 93/13”). Artykuł 7 ust. 1 i motyw 24 Dyrektywy 93/13, nakładają bowiem na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków, mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich.

Określenie „konsument” użyte w art. 76 Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i nie może być ograniczane do denotacji wyznaczonej art. 22¹ k.c. Jak bowiem podkreślił Trybunał Konstytucyjny, art. 76 Konstytucji RP zapewnia ochronę „wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym” mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu (zob. wyroki TK z: 2 grudnia 2008 r., K 37/07; 13 września 2005 r., K 38/04). Natomiast zgodnie z art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

W rozpoznawanej sprawie nie ulega wątpliwości, że pozwanemu przysługuje status konsumenta zarówno w świetle brzmienia art. 22¹ k.c., jak i art. 76 Konstytucji RP.

7. Wydając nakaz zapłaty Sąd Rejonowy ograniczył swoje czynności do zbadania warunków formalnych pozwu i dołączonego do niego weksła.

W pierwszym etapie postępowania nakazowego, rola sądu sprowadza się do oceny formalnej ważności weksła. Zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c. (w brzmieniu z dnia wydania nakazu), sąd wydaje nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksła należycie wypełnionego, którego prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W przypadku przejścia na powoda praw z weksła, do wydania nakazu zapłaty niezbędne jest przedstawienie dokumentów uzasadniających roszczenie, o ile przejście tych praw nie wynika bezpośrednio z weksła. Natomiast w drugim etapie, czyli po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, na podstawie art. 493 § 1 k.p.c., sąd może zbadać zarzuty materialne odnoszące się do zobowiązania wekslowego oraz stosunku podstawowego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lutego 2014 r., II CSK 291/13).

Powyższe nie miało zastosowania w przypadku postępowania nakazowego

prowadzonego na podstawie weksla, który stanowi zabezpieczenie umowy konsumenckiej. Za utrwalony w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się pogląd, że organy wymiaru sprawiedliwości z urzędu dokonują oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej (zob. wyrok z 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, pkt 77 i przywołane tam orzecznictwo). Artykuł 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym, w tym art. 485 § 2 k.p.c. „pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wiarytelności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie” (zob. wyrok z 13 września 2018 r., *Profi Credit Polska*, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 71).

Wskazać ponadto należy, że Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej odnosił się bezpośrednio do kwestii dochodzenia roszczenia z weksla *in blanco*, stanowiącego zabezpieczenie wiarytelności wynikającej z konsumenckiego charakteru stosunku podstawowego. W wyroku z 7 listopada 2019 r., *Profi Credit Polska*, C-419/18 i C-483/18 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej udzielając odpowiedzi na pytanie: „czy przepisy dyrektywy [93/13], zwłaszcza art. 3 ust. 1 i 2, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1, oraz przepisy dyrektywy [2008/48], zwłaszcza art. 22 ust. 3, należy interpretować w ten sposób, iż stoją one na przeszkodzie takiemu rozumieniu przepisów art. 10 w związku z art. 17 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. [P]rawo wekslowe, które nie pozwala na działanie sądowi z urzędu w sytuacji, gdy ma on silne i uzasadnione przekonanie oparte na materiałach nie pochodzących od stron sprawy, że umowa stanowiąca źródło stosunku podstawowego jest przynajmniej częściowo nieważna, a powód dochodzi swojego roszczenia z weksla *in blanco*, pozwany zaś nie zgłasza zarzutów i zachowuje się biernie?” orzekł m.in. że „art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz art. 10 ust. 2 dyrektywy 2008/48 należy interpretować w ten sposób, że w wypadku gdy w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym sąd

krajowy ma poważne wątpliwości co do zasadności roszczenia opartego na wekslu własnym, który służy zabezpieczeniu wierzytelności wynikającej z umowy kredytu konsumenckiego, oraz gdy ten weksel własny początkowo został wystawiony przez wystawcę jako weksel in blanco, a następnie uzupełniony przez remitenta, sąd ten powinien z urzędu zbadać, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter, i w tym zakresie może zażądać od przedsiębiorcy przedstawienia pisemnego zapisu tych postanowień, tak aby móc zapewnić poszanowanie praw konsumentów wynikających z tych dyrektyw”.

Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęło się, że przepisy proceduralne ograniczające możliwość skorzystania przez konsumenta z przysługującej ochrony na gruncie prawa wspólnotowego, zezwalające na badanie treści konsumenckiego stosunku podstawowego wyłącznie w przypadku wniesienia zarzutów, nie realizowałyby celu prawa konsumenckiego, jakim jest realne wyrównanie pozycji stron umowy konsumenckiej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21). W celu zapewnienia właściwej ochrony konsumentowi, w postępowaniu nakazowym, którego przedmiotem jest zobowiązanie wekslowe, sąd jest zobowiązany z urzędu zbadać, czy weksel stanowi zabezpieczenie umowy konsumenckiej. Dalej – w przypadku, gdy stroną jest konsument, sąd stosuje przepisy Kodeksu postępowania cywilnego oraz z urzędu przepisy mające na celu ochronę praw konsumenta (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20).

W analizowanej sprawie pozwany nie wniósł zarzutów, w związku z czym Sąd Rejonowy nie podjął dalszych czynności w postaci wyznaczenia rozprawy (art. 495 § 1 k.p.c. w brzmieniu z dnia wydania nakazu) oraz wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie utrzymania w mocy albo uchylecia nakazu zapłaty i orzeczenia o żądaniu pozwu albo postanowienia o uchyleniu nakazu zapłaty i odrzuceniu pozwu bądź umorzeniu postępowania (art. 496 k.p.c. w brzmieniu z dnia wydania nakazu). Z treści uzasadnienia zaskarżonego nakazu zapłaty jednoznacznie wynika, że Sąd wobec niezłożenia przez powoda dokumentu umowy

nie mógł dokonać analizy treści stosunku podstawowego pod kątem zamieszczenia w umowie klauzul niedozwolonych stosowanych przez przedsiębiorcę wobec konsumenta na tym etapie postępowania. Samo powoływanie się przez Sąd w uzasadnieniu nakazu zapłaty na fakt wprowadzenia z dniem 24 września 2021 r. zmian w art. 485 § 2 k.p.c., które nakładają na powoda obowiązek złożenia wraz z pozwem umowy, z której wynika roszczenie zabezpieczone wekslem, nie stanowi wystarczającego argumentu. Tym samym nie ulega wątpliwości, że Sąd Rejonowy rozpoznając sprawę z urzędu nie badał i nie wziął pod uwagę stosunku podstawowego dla prowadzonego postępowania nakazowego. W konsekwencji Sąd Rejonowy nie uwzględnił jego konsumenckiej natury i zastosował wprost przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, pomijając tym samym przepisy o ochronie konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Nie budzi zatem wątpliwości, że sposób procedowania przez Sąd Rejonowy nie zapewnił realizacji celu głównego, jakim jest ochrona konsumentów będących w pozycji słabszej względem przedsiębiorcy.

W tym stanie rzeczy Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze wydając 28 listopada 2018 r. zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla w sprawie I Nc 1109/18 naruszył konstytucyjną zasadę ochrony konsumentów wynikającą z art. 76 Konstytucji RP poprzez niezapewnienie pozwanemu właściwej ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi.

8. Oceniając zaistnienie przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej wskazać należy, że do podstawowych zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej zaliczana jest zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także bezpieczeństwa prawnego jednostki. W przypadku postępowania nakazowego z weksla skuteczna ochrona konsumenta powinna polegać na weryfikacji stosunku podstawowego (tu: postanowień umownych) pod kątem ochrony konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze, ograniczając się jedynie do formalnego sprawdzenia weksla, w oparciu o który wydał zaskarżony nakaz zapłaty, bez zbadania stosunku podstawowego wiążącego strony postępowania, wyłącznie na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego,

nie wywiązał się z obowiązku wynikającego z art. 76 Konstytucji RP oraz z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13. W ten sposób pozwany pozbawiony został właściwej ochrony sądowej, zaś zaskarżony nakaz zapłaty naruszył podstawowe zasady i gwarancje konstytucyjne, składające się na klauzulę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwraca się uwagę, że praktyka wydawania nakazu zapłaty przeciwko konsumentowi, wyłącznie na podstawie weksla przedstawionego przez powoda, z pominięciem kontroli umowy będącej źródłem stosunku podstawowego „będzie prowadzić do powstania mechanizmu obejścia Dyrektywy 93/13 i stanowić będzie strukturalne zagrożenie zbiorowych interesów konsumentów” (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20).

W związku z powyższym uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

9. Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN uchylił w całości nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym wydany przez Sąd Rejonowy w Kamiennej Górze 28 listopada 2018 r., I Nc 1109/18, i przekazał temu sądowi sprawę do ponownego rozpoznania z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

[as]